

DESATORO najväčších mýtov o konflikte záujmov a skutočnosť

Mýtus 1:

Návrh zákona o konflikte záujmov bol nedostatočne prediskutovaný a je nekvalitný

Fakt: Návrh nového ústavného zákona pripravila po takmer pol roka trvajúcej odbornej diskusii 17 členná zmiešaná pracovná skupina, v ktorej mali svojich členov zástupcovia všetkých parlamentných politických strán, rovnako ako nezávislí ústavní právnici, zástupcovia Združenia miest a obcí Slovenska (ZMOS) a mimovládnej Aliancie – Stop konfliktu záujmov (ASKZ). O návrhu zákona sa okrem toho konali aj niekoľko ďalších okrúhlych stolov a špecializovaných stretnutí, na ktoré mali prístup aj médiá. Voči návrhu sa neobjavili žiadne zásadné výhrady v procese medzirezortného pripomienkovania na úrovni legislatívnej rady vlády. Vláda SR následne schválila návrh zákona jednomyseľne. Navyše, ASKZ v dostatočnom časovom predstihu vyzvala tiež osobne každého jedného poslanca NR SR, aby uverejnil akékoľvek svoje pripomienky a výhrady k zákonu v prípade, že nejaké má. Reagovalo päť poslancov.

Mýtus 2:

Zákon o konflikte záujmov je politicky zneužiteľný ako „kladivo na opozíciu“

Fakt: Nemal by byť, pretože to obmedzuje procesná úprava návrhu zákona, resp. možnosť odvolania sa. O konflikte záujmov môže na úrovni príslušného parlamentného výboru rozhodnúť aj samotná opozícia. Návrh nového ústavného zákona vyžaduje na rozhodnutie o konflikte záujmov a uloženie sankcie najmenej jednu tretinu prítomných členov výboru. Toto rozhodnutie výboru musí ešte schváliť nadpolovičná väčšina všetkých poslancov. Hlasovanie pléna NR SR je však už pod drobnohľadom médií a verejnosti. Návrh na začatie konania ako aj rozhodnutie vo veci musí byť zároveň riadne odôvodnené a musí presne opisovať konanie verejného funkcionára je v konflikte záujmov s verejným záujmom. Proti rozhodnutiu o strate mandátu a uložení pokuty môže verejný funkcionár navyše podať návrh na preskúmanie rozhodnutia na Ústavný súd Slovenskej republiky (ÚS SR), ktorému

má odkladný účinok. To znamená, že minimálne do rozhodnutia ÚS SR verejný funkcionár zostáva vo svojej pozícii.

Mýtus 3:

Návrh zákona obsahuje neprimerane prísne sankcie

Fakt: Dnešná platná právna úprava neobsahuje (najmä pri amodo volených verejných funkcionároch) v zásade žiadne relevantné sankcie. Navrhované nové sankcie, ktorými sú finančná pokuta, resp. v krajnom prípade zánik mandátu, sú primerané a nachádzajú sa aj v zahraničných právnych úpravách. Vo viacerých európskych štátoch sa pritom možno stretnúť aj s neporovnateľne prísnejšími sankciami (trest odňatia slobody až na tri roky, doživotný zákaz uchádzania sa o verejnú funkciu a pod.).

Mýtus 4:

Povinnosť zverejňovať majetkové priznania zneužijú „kriminálne živly“

Fakt: Deklarovanie majetkových pomerov je významný prvok edok verejnej kontroly bežný všade vo svete. Slovenské médiá prinášajú už roky detailné informácie o majetkoch verejných funkcionárov a ani v jednom prípade neboli tieto informácie zneužitá na lúpež, krádež či podobný trestný čin. Navyše, verejní funkcionári nebudú musieť poskytovať údaje o veciach s hodnotou nižšou ako cca 200 tisíc korún a informácie o veciach prevyšujúcich túto hodnotu budú zverejňované v relatívne všeobecnej podobe.

Mýtus 5:

Zákon o konflikte záujmov je „útokom na obce a mestá“, zahrnutie orgánov územnej samosprávy pod pôsobnosť takéhoto zákona je neštandardné

Fakt: Zákon nie je žiadnym útokom na samosprávu, je len štandardnou reakciou na skutočnosť, že územná samospráva postupne v súvislosti s reformou verejnej správy preberá čoraz väčšie kompetencie (školsťvo, sociálna pomoc, zdravotníctvo, stavebný poriadok atď.). S týmto prechodom súvisí aj čoraz väčší objem finančných prostriedkov, o ktorom sa začína na samosprávnej úrovni rozhodovať. Za účelom obmedzenia hroziaceho a narušenia poriadku sa už aj prejavujúceho procesu „decentralizácie korupcie“ treba tento prechod dopĺňať aj novými kontrolnými mechanizmami. Stanovenie zákonného

postupu zamedzujúceho konflikt záujmov bežne patrí – spolu s prísnejšou vnútornou i vonkajšou kontrolou samospráv či lepším prístupom k informáciám o činnosti orgánov územnej samosprávy – medzi takéto mechanizmy v mnohých krajinách Európy i sveta. Nejde teda o nič neštandardné. Navyše, v niektorých krajinách (napr. Poľsko) je právna úprava konfliktu záujmov na úrovni samospráv neporovnateľne prísnejšia ako slovenský návrh. Činnosť samospráv to napriek tomu nijako neohrozilo. Naopak, nedostatočná prevencia konfliktu záujmov je vážnou hrozbou pre život obcí a miest, ktoré nebudú mať šťastie na poctivých funkcionároch.

Mýtus 6:

Na základe nového zákona o konflikte záujmov sa budú (najmä pred komunálnymi voľbami) hromadne odvolávať starostovia obcí

Fakt: Na odvolanie starostu za konflikt záujmov nestačí len – ako sa často mylne uvádza – platné uznesenie poslancov obecného zastupiteľstva. Starosta sa môže následne obrátiť s odvolaním na ÚS SR, pričom dovtedy Ústavný súd nerozhodne, má takéto odvolanie starostu odkladný účinok (t.j. uznesenie zastupiteľstva nemožno vykonať). Navyše, ak sa preukáže, že starosta bol obvinený neprávom, môže sa voči konkrétnym iniciátorom takéhoto konania brániť prostredníctvom trestného oznámenia za spáchanie trestného činu ohovárania či krivého obvinenia, resp. aj prostredníctvom občianskoprávnej žaloby na ochranu osobnosti a pod.

Mýtus 7:

Nový zákon o konflikte záujmov sa „neprimerane dotkne tretích osôb“, ktoré nevykonávajú verejnú funkciu

Fakt: Aj podľa verejných vyjadrení viacerých významných ústavných činiteľov je napr. tzv. „prepísanie“ majetku na

„Platný ústavný zákon o konflikte záujmov vlastne nedokázal ani jasne definovať skutočný konflikt záujmov, vytvoriť mechanizmus účinnej kontroly a svojimi drakonickými sankciami skončil tak, že sa dodnes žiadna neuplatnila. Ústavný zákon sa takmer nepokryte nedodržiava a je to viac vinou nedokonalosti zákona než jeho predstaviteľov.“

Ivan Šimko, vtedajší poslanec NR SR a súčasný minister obrany, 7. 1. 2000

blízkych príbuzných najjednoduchším spôsobom, ako sa vyhnúť akýmkoľvek podozreniam. Povinnosť predkladať majetkové priznania aj pre blízke osoby verejného funkcionára, ktoré s nim žijú v domácnosti, nejde v žiadnom prípade nad rámec podobných úprav v zahraničných zákonoch (napr. zákony v Austrálii, Írsku, Taliansku, USA, Poľsku, JAR, Veľkej Británii...).

Takáto povinnosť dokonca nie je žiadnym novom ani v rámci slovenskej legislatívy. Podobnú povinnosť má napríklad už dlhšie podľa zákona o štátnej službe manžel/ka každého štátneho zamestnanca, ktorý je v tzv. funkcii mimoriadnej významnosti a obdobnú úpravu možno nájsť aj pri sudcoch, prokurátoroch a pod. Navyše, ak verejný funkcionár z objektívnych dôvodov nemôže poskytnúť majetkové priznanie tretej osoby, príslušný parlamentný výbor po preverení takýchto dôvodov môže rozhodnúť o zastavení konania voči funkcionárovi. Za nedodržanie tejto povinnosti ho teda v takomto prípade sankcionovať nebude. Návrh ústavného zákona naopak dostatočne chráni právo tretích osôb na súkromie, keď vyslovene zdôrazňuje, že ich majetkové priznania sa – na rozdiel od priznaní funkcionárov – neposkytujú verejnosti.

Mýtus 8:

Inštitút tzv. postzamestnaneckých obmedzení absolútne znemožní verejným funkcionárom zamestnať sa po odchode z verejnej funkcie

Fakt: Inštitút postzamestnaneckých obmedzení je štandardnou súčasťou zákonov o konflikte záujmov v mnohých krajinách sveta (Kanada, Francúzsko, Lotyšsko, Poľsko, ...). V slovenskom návrhu zákona sa vzťahuje len na vymedzený úzky okruh osôb, ktoré z titulu svojej funkcie rozhodujú o prideľovaní rôznych dotácií, podpôr, úľav na dani a pod. To znamená, že sa nedotýka napr. ani poslancov parlamentu či mestských a regionálnych samospráv. Tento inštitút nikomu nezakazuje zamestnať sa, verejný funkcionár akurát nesmie po dobu jedného roka od odchodu z funkcie poberať od subjektu, ktorý získal profit aj vďaka jeho priamemu rozhodnutiu, plat vyšší ako cca 60 tisíc korún, pôsobiť v jeho orgánoch a pod. Po uplynutí jednoročnej „vychladzovacej“ lehoty má teda verejný funkcionár úplne voľné ruky. Navyše, v prípade, že by bolo známe, že verejný funkcionár stzamestnanecké obmedzenie pre verejného funkcionára zjavne neprimerané, resp. diskriminačné, zákon pozná aj možnosť udelenia výnimky.

Mýtus 9:

V prípade schválenia zákona v tejto podobe nikto nebude chcieť kandidovať na funkcie, napr. v samospráve

Fakt: S vykonávaním verejnej funkcie je – okrem množstva práce – spojených aj mnoho výhod a privilégií. Záujem o správu vecí verejných a v neposlednej rade aj o súvisiace spoločenské uznanie je medzi slovenskými občanmi čoraz väčší, a to aj napriek tomu, že v ruka v ruke s týmto je spojené prirodzené obmedzenie súkromia. Ako už viackrát konštatoval aj Európsky súd pre ľudské práva: „nárok na rešpektovanie súkromného života sa automaticky redukuje v závislosti od toho, do akej miery jednotlivец sám dáva svoj súkromný život do kontaktu s verejným životom“ (Brüggemann a Scheuten vs. Spolková republika Nemecko). Dôkazom, že dôslednejšia a prísnejšia zákonná ochrana pred rozporom verejného záujmu s osobným túto situáciu nezmení, je aj skutočnosť, že podobné povinnosti majú už dnes štátni zamestnanci a neznamenala sa žiadna krízová situácia v súvislosti s nedostatkom uchádzačov o túto prácu. Ak by však výsledkom prijatia nového ústavného zákona bolo to, že o funkcie by stratili záujem tí, ktorí ich využívali na presadzovanie osobného záujmu, takéto riešenie by bolo najlepším pre všetkých.

Mýtus 10:

Do parlamentu bolo predložené iné znenie zákona ako to, na ktorom sa dohodli poslanci v pracovnej skupine

Fakt: Nie je to tak. Návrh nového ústavného zákona vypracovala v období jeseň 2002 – jar 2003 zmiešaná pracovná skupina vedená podpredsedom vlády pre legislatívu D. Lipšicom (KDH) a predsedom výboru NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií I. Federičom (Smer). V skupine mali svojich členov zástupcovia všetkých koalíčných aj opozičných parlamentných politických strán. Všetky ustanovenia zákona boli podrobne prediskutované a sú odrazom všeobecnej dohody. Definitívna podoba návrhu zákona, na ktorej bol po osobitnom politickom stretnutí nájdený koalíčno-opozičný konsenzus, bola po dohode všetkých postúpená kabinetu. Ten ju jednomyselne schválil a podal do parlamentu ako vládny návrh. Výhrady poslancov smerujúce k jednotlivým ustanoveniam predloženého návrhu zákona o konflikte záujmov preto buď vyplývajú zo skutočnosti, že zástupcovia viacerých (najmä opozičných) politických strán sa nezúčastňovali prác komisie veľmi aktívne a pozorne, alebo jednoducho neakceptujú vopred dohodnutý postup všetkých parlamentných strán a hnutí.

Fakty o konflikte záujmov**Motto:**

„...Svoje povinnosti budem plniť v záujme občanov (...).“
Časť sľubu najvyšších ústavných činiteľov v SR

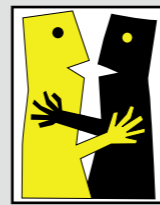
✓ Konflikt záujmov je situácia, ktorá vzniká vždy, keď pri výkone verejnej funkcie nastane možnosť uprednostniť osobný záujem verejného funkcionára pred verejným záujmom všetkých alebo mnohých občanov. *Dôsledkom konfliktu záujmov je prijímanie nevýhodných rozhodnutí, pričom náklady neznáša ten, kto rozhoduje, ale všetci občania.*

✓ Podľa prieskumu agentúry Focus realizovaného v dňoch 23. 1. 2002 na reprezentatívnej vzorke 981 respondentov sa 80% opýtaných domnieva, že väčšina verejných funkcionárov na Slovensku uprednostňuje svoje osobné záujmy pred verejným záujmom.

✓ Zahraničné porovnávacie štúdie jasne potvrdzujú, že vo väčšine krajín s najnižšou mierou korupcie majú prijatý efektívny zákon o konflikte záujmov. Naopak, v najskorumpovanejších štátoch účinná právna úprava zamedzujúca konflikt záujmov absentuje.

✓ Závazok prijať takýto zákon sa nachádza aj v programovom vyhlásení súčasnej slovenskej vlády. V rámci predvolebného projektu tzv. protikorupčného minima, realizovaného organizáciou Transparency International Slovensko, sa k nemu na výnimku HZDS a SMK, prihlásili aj všetky oslovené parlamentné strany.

✓ V septembri 2003 by sa po dlhších prípravách mal vládny návrh nového ústavného zákona o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov začať konečne prerokúvať v parlamente. Ide v poradí už o šiesty pokus zmeniť absolútne neúčinný platný ústavný zákon č. 119/1995 Z. z. o zamedzení rozporu záujmov pri výkone funkcií ústavných činiteľov a vyšších štátnych funkcionárov. Vôľa poslancov tento stav zmeniť však ani v jednom z uchádzajúcich pokusov nebola dostatočná. Pravidelne sa opakuje ten istý scenár – čím bližšie je prijímanie zákona, tým viac sa počiatočné nadšenie poslancov mení na skepsu, až napokon zákon z rôznych dôvodov neprejde. Následne sa s približujúcim časom hlasovania množia rôzne mýty, ktoré neopodstatnene zneisťujú verejnú mienku. Toto je sumár tých z nich, ktoré v dnešnej verejnej diskusii odznievajú najčastejšie.

Aliancia – Stop konfliktu záujmov (ASKZ)

je nezávislým a nestranným zoskupením mimovládnych organizácií, think-thankov a nadácií, venujúcich sa problematike ekonomického a politického vývoja Slovenska a transparentnosti verejného života. Vznikla koncom roka 2001.

Členmi riadiaceho výboru ASKZ sú: Aliancia na podporu fair play, Brečtan, Centrum pre filantropiu a komunitný rozvoj – ETP Slovensko, Empatia, Environmental Lobbying Facility, Inštitút pre verejné otázky, M.E.S.A. 10, Nadácia Ekopolis, Nadácia otvorenej spoločnosti, Občianske oko, Občan a demokracia, Transparency International Slovensko a Združenie pre podporu lokálnej demokracie.

Kontakt:

Aliancia – Stop konfliktu záujmov (ASKZ)
Transparency International Slovensko
Bajkalská 25, 827 18 Bratislava
tel.: 02/5341 1020, fax.: 02/5823 3487
e-mail: askz@transparency.sk
www.konfliktzaujmov.sk

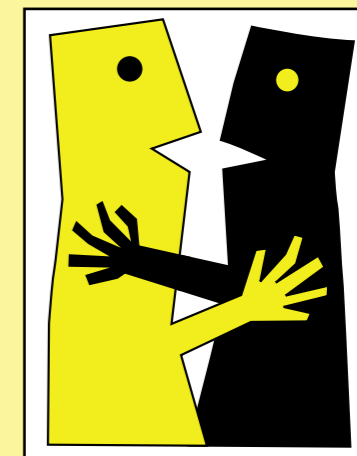
Povedali o novom zákone...

„Prijatím takéhoto zákona chceme byť pápežskejší ako pápež.“
(Ján Slota, bývalý poslanec, TV Markíza)

„Tento zákon je robený pre médiá a na diskreditáciu HZDS.“
(Ján Cuper, bývalý poslanec, TV Markíza)

„Pripravovaný zákon o konflikte záujmov je horší ako fašizmus a komunizmus dokopy.“
(Ján Slota, bývalý poslanec, TV Markíza)

„Prijatie takéhoto zákona je pletením biča na nás samých.“
(Ladislav Orosz, bývalý poslanec, Národná obroda)

DESATORO**najväčších mýtov o konflikte záujmov**

Už zanedlho by sa mal v parlamente začať prerokúvať vládny návrh nového ústavného zákona o konflikte záujmov. Ide v poradí už o šiesty pokus zmeniť v súčasnosti platný absolútne nefunkčný ústavný zákon č. 119/1995 Z. z. o zamedzení rozporu záujmov pri výkone funkcií ústavných činiteľov a vyšších štátnych funkcionárov. Pripravu a presadzovanie tohto nového ústavného zákona však už od začiatku dohľadza množstvo poloprávdy, interpretácií či vyslovených neprávdy. V reakcii na ne vydáva nezávislá mimovládna Aliancia – Stop konfliktu záujmov (ASKZ) tento sumár desiatich najväčších mýtov o konflikte záujmov.